

BEATRIČĖ UMBRASAITĖ
BRIGITA MIKOLAJŪNAITĖ
GIEDRĖ PUZINAUSKIENĖ

2022 KOVAS

Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime

**Viešosios konsultacijos dėl visuomenės įtraukimo
į miesto viešųjų erdvių formavimą praktinio gido
Lietuvos savivaldybėms ataskaita**

Kontekstas

„Kurk Lietuvai“ drauge su Aplinkos ministerija įgyvendinamo projekto „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ metu vykdytos konsultacijos su Lietuvos savivaldybėmis, bendruomenėmis ir profesionalais (architektais, kraštovaizdžio architektais, urbanistais ir sociologais), skirtos tobulinti sukurtą praktinį visuomenės dalyvavimo viešųjų erdvių formavime gidą savivaldybėms. Konsultacijų metu dalyviai išsakė problemas, su kuriomis įprastai susiduria viešinant viešųjų erdvių projektus ar dalyvaujant / rengiant visuomenės įtraukimo renginius. Šiame dokumente pateikiamos visų grupių atstovų pastabos ir gido autorių komentarai bei patikslinimai kaip į išsakytas pastabas bus atsižvelgta taisant gido turinį. Apibendrinant gautą grįžtamąjį ryšį iš viešųjų konsultacijų dalyvių, galima teigti, kad visi dalyviai mato tokios metodikos naudą ir svarbą, tačiau nuogąstauja, kad rekomendacinio pobūdžio leidinys gali likti nepanaudotas, nes nebus privalomas. Taip pat buvo pasiūlyta gidą paprastinti, kad savivaldybės darbuotojams būtų kuo paprasčiau juo naudotis. Galiausiai, dalyviai taip pat turėjo pastabų ir dėl turinio: siūlyta patikslinti kaip gide nurodytos procedūros siejasi su viešųjų erdvių statybos projektus reglamentuojančiais Statybos ir Želdynų įstatymais; numatyti kokios yra skirtingų dalyvaujančių viešųjų erdvių projekte suinteresuotų grupių rolės ir atsakomybės; numatyti, kas iš savivaldybės darbuotojų turėtų įgyvendinti gide numatytas procedūras. Visas išsakytas pastabas ir atsaką į jas rasite dalyje „Konsultacijų apibendrinimas“.

Tikslas

Šios viešosios konsultacijos tikslas yra suteikti suinteresuotosioms šalims išreikšti pastabas ir atsižvelgus šias trijų pagrindinių suinteresuotųjų šalių – bendruomenių, savivaldybių ir profesionalų (architektų, kraštovaizdžio architektų, urbanistų ir sociologų), pastabas koreguoti jau sukurtą praktinį visuomenės dalyvavimo viešųjų erdvių formavime gidą.

Metodas

2022 Vasario 17 d. 18:00 – 19:00 val. viešoji konsultacija su vietos ir interesų bendruomenėmis (pusiau struktūruoti interviu - diskusija).

2022 Vasario 22 d. 15:00 – 16:00 val. viešoji konsultacija su savivaldybių atstovais (pusiau struktūruoti interviu - diskusija).

2022 Vasario 24 d. 14:00 – 15:00 val. viešoji konsultacija su architektais, urbanistais ir sociologais (pusiau struktūruoti interviu – diskusija).

Vyko trys atskiros 1 val. trukmės viešosios konsultacijos su trimis pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis - bendruomenėmis, savivaldybėmis ir profesionalais. Visos trys viešosios konsultacijos vyko nuotoliniu būdu. Susitikimų metu dalyviams buvo pristatytas projektas ir jo rezultatas – gidas savivaldybėms. Po to dalyviai buvo išskirstyti į fokus grupes diskusijoms. Diskusijų trukmė – 30 min. Po grupinių diskusijų vyko susitikimų apibendrinimai.

Dalyviai

Šioje viešojoje konsultacijoje dalyvavo trijų pagrindinių suinteresuotųjų šalių – bendruomenių, savivaldybių ir profesionalų (architektų, kraštovaizdžio architektų, urbanistų ir sociologų) atstovai.

1. Lietuvos bendruomenės

Šioje grupėje dalyvavo vietos ir interesų bendruomenių atstovai. Organizacijos ir iniciatyvos buvo pasirinktos remiantis dviem kriterijais: atstovaujamos vietovės dydžio ir atstovaujamos bendruomeninės organizacijos tipo. Pagal atstovaujamos vietovės dydį pakviesta po apylygį skaičių atstovų iš didžiųjų miestų, vidutinių miestų ir rajonų savivaldybių. Pagal bendruomenės tipą kreiptasi į trijų skirtingų vietos bendruomenių organizacijas: pavienes vietos bendruomenes, daugiabučių namų bendrijas ir vietos bendruomenių asociacijas. Taip pat šioje grupėje dalyvavo kelių interesų bendruomenių atstovai, kurie taip pat buvo pakviesti iš skirtingų dydžių miestų: didžiųjų, vidutinių ir rajono.

Į viešąją konsultaciją vasario 17 d. pakviesta 17 dalyvių, dalyvavo 12-lika:

1. Virginija Remeikienė, Šiaulių daugiabučių namų bendrija.
2. Indra Žilinskienė, Biržų senamiesčio bendruomenė.
3. Eleonora Kasperūnienė, Vilniaus Čiurlionio trikampio bendruomenės pirmininkė, Karaliaus seniūnaitijos seniūnaitė, 288-osios DNSB „Vingis“ pirmininkė.
4. Eduardas Kriščiūnas, Lietuvos pėsčiųjų asociacija.
5. Enrika Vitonienė, Panevėžio Vilties g. 6 namo savininkų bendrija, Marionių bendruomenės pirmininkė.
6. Virginija Šetkienė, Lietuvos kaimo bendruomenių sąjunga.
7. Alina Skeberienė, Širvintų bendruomenė.
8. Joana Staniulionytė, Trakų želdynų komisija.
9. Jekaterina Lavrinec, iniciatyva „Gelbėkime Vilniaus medžius“.
10. Rolanda Girskienė, Kauno Šančių bendruomenės pirmininkė.
11. Rita Latvytė, Vilniaus Naujamiesčio bendruomenės pirmininkė „Naujamiestis. Su meile“.
12. Renaldas Kulikausas, Klaipėdos vietos bendruomenių asociacija.

2. Lietuvos savivaldybės

Į konsultaciją pakviesti 9 Lietuvos savivaldybių atstovai ir Lietuvos savivaldybių asociacija. Savivaldybės atrinktos pagal 6 atrankos kriterijus: **1)** pagal tai, ar jau šiame etape pačios savivaldybės įtraukia visuomenę („Kurk Lietuvai“ projekto „Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime“ apklausos duomenys); **2)** pagal tai, ar savivaldybės nori bendradarbiauti (minėtosios apklausos duomenys); **3)** pagal tai, ar savivaldybėse vyksta, ar artimiausiu metu vyks viešųjų erdvių projektai (minėtosios apklausos duomenys); **4)** pagal savivaldybių tipą; **5)** pagal gyventojų skaičių; **6)** pagal savivaldybės geografinę lokaciją.

Savivaldybių atrankos lentelė.

Savivaldybė	1)Ar įtraukia visuomenę?	2)Ar nori bendradarbiauti „Kurk Lietuvai“ projekte?	3)Ar vykdo, ar artimiausiu metu vykdys viešųjų erdvių projektus?	4)Savivaldybės tipas.	5)Gyventojų sk. (2020 m. duomenys)
Vilniaus m.	Visada	Taip	Taip, vyksta nuolat	Miesto	562 030
Kauno m.	Kartais	Taip	Taip	Miesto	289 380
Panevėžio m.	Kartais	Taip	Nėra informacijos	Miesto	85 878
Klaipėdos r.	Visada	Taip	Nėra informacijos	Žiedinė	60 139
Jurbarko r.	Visada	Galbūt	Taip	Didžioji kaimiška	24 822
Anykščių r.	Visada	Taip	Taip	Didžioji kaimiška	23 034
Lazdijų r.	Kartais	Taip	Taip	Didžioji kaimiška	18 331
Širvintų r.	Kartais	Galbūt	Taip	Mažoji	15 076
Zarasų r.	Atlieka viešinią	Taip	Taip	Mažoji	14 916

Atrankos kriterijų šaltiniai:

1) "Kurk Lietuvai" projekto "Miesto ir visuomenės dialogas: dalyvavimas viešųjų erdvių formavime" apklausa: <http://kurk.lt/wp-content/uploads/2021/10/Visuomenes-dalyvavimas-savivaldybiu-apklauses-rezultatai.pdf>

2) Savivaldybių tipologija nurodyta leidinio „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose. 2019. Mokinių pasiekimų atotrūkis“ 62 puslapyje. Šaltinis: <https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departamentas/svietimo-politikos-analize/svietimo-bukles-analizes/>.

3) Gyventojų skaičiaus informacija: <https://mapiozjai.lt/gyventoju-skaicius-savivaldybese-2020-m/>.

Į viešąją konsultaciją vasario 22 d. pakviestos 9 savivaldybės ir Lietuvos savivaldybių asociacija, dalyvavo – 7 savivaldybės ir Lietuvos savivaldybių asociacija:

1. Vilniaus miesto sav.
2. Kauno m. sav.
3. Panevėžio m. sav.
4. Klaipėdos r. sav.

5. Jurbarko r. sav.
6. Anykščių r. sav.
7. Lazdijų r. sav.
8. Lietuvos savivaldybių asociacija.

*Širvintų r. ir Zarasų r. savivaldybės nedalyvavo.

3. **Profesionalai**

Į viešąją konsultaciją pakviesti architektai, kraštovaizdžio architektai, sociologai ir visuomenės dalyvavimo moderatoriai/ fasilitatoriai. Paprašyta deleguoti po 2 – 3 dalyvius iš šių organizacijų - Lietuvos architektų sąjungos (LAS), Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos (LKAS), Lietuvos urbanistinių inovacijų tinklo (LUIT) ir Lietuvos sociologų draugijos (LSD). Taip pat pakviesti pavieniai ekspertai – moderatoriai iš privataus sektoriaus.

Į viešąją konsultaciją vasario 22 d. pakviesta 11 profesionalų, dalyvavo 8 asmenys:

1. Andrius Bakšys – Architektas, Lietuvos architektų sąjungos tarybos narys.
2. Prof. Dr. Gintaras Stauskis – architektas, Vilnius Tech Urbanistikos katedros profesorius, Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos pirmininkas.
3. Dr. Jonas Jakaitis – Vilnius Tech Dizaino katedros prof., vedėjas, Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos Ekspertų tarybos pirmininkas.
4. Dr. Liutauras Kraniuskas – Klaipėdos universiteto Socialinių pokyčių studijų centro vadovas, Sociologų draugijos narys.
5. Veronika Urbonaitė-Barkauskienė – Vilniaus universiteto doktorantė, „graffiti“ tyrėja.
6. Dr. Audronė Telešienė – sociologijos profesorė, Duomenų analizės ir archyvavimo (DAAtA) centro vadovė Kauno technologijos universitete, Lietuvos sociologų draugijos tarybos narė.
7. Justina Muliulytė – Urbanistų biuro PUPA partnerė, Vilnius Tech lektorė, Lietuvos urbanistinių inovacijų tinklo narė.
8. Džiugas Lukoševičius - Architektas, urbanistas, Švedijos miesto Malmės savivaldybės miestų planavimo skyriaus specialistas, Lietuvos urbanistinių inovacijų tinklo narys.

Konsultacijų apibendrinimas

1. Vietos ir interesų bendruomenės

Pastabos	Atsakas
<p>Pastabos dėl gido sąsajų su strateginiais dokumentais ir įstatymais:</p> <p>1) Orhuso konvencijos priede („Mastrichto rekomendacijos dėl efektyvaus visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus aplinkos klausimais skatinimo“ aut. past.) yra numatytos visuomenės dalyvavimo procedūros ir tai, kaip jos turi būti organizuotos. Lietuvos teisės aktai turėtų atitikti šiame priede numatytas procedūras.</p> <p>2) Gidas turėtų būti susietas su įstatymuose nustatyta visuomenės dalyvavimo tvarka. Pavyzdžiui, su Želdynų įstatyme numatytu ankstyvu visuomenės poreikių išsiaiškinimu viešuosiuose želdynų projektuose.</p>	<p>1) Projekto pradžioje gido autorės nagrinėjo Orhuso ir Europos kraštovaizdžio konvencijas bei jų rekomendacijas, kuriose kalbama apie visuomenės dalyvavimo ir įtraukimo procedūras. Projekto metu autorės išvertė 2019 m. Europos kraštovaizdžio rekomendaciją (Kraštovaizdis ir demokratija: visuomenės dalyvavimas) į lietuvių kalbą. Atlikta nuosekli šių dokumentų analizė, kuria remiantis ir buvo formuojama gide pateikiama metodika. Todėl, gido autorių nuomone, gidas atitinka Orhuso konvencijos Maastrichto rekomendacijas.</p> <p>Tiesa, dabartinė teisinė sistema (Statybos įstatymas, Teritorijų planavimo įstatymas ir Želdynų įstatymas) Maastrichto rekomendacijas atitinka tik iš dalies. Vis dėlto, kadangi projekto metu buvo nustatyta, jog pagrindinė problema yra ne teisės aktų spragos, o savivaldybių darbuotojų žinių trūkumas, minėtų aktualių teisės aktų pokyčiai nėra šio projekto objektas.</p> <p>2) Šis gidas matomas, kaip Želdynų įstatyme numatytą visuomenės įtraukimo procesų praktinės rekomendacijos ir buvo rengtas remiantis įstatyme numatyta tvarka.</p>
<p>Pastabos apie dabartinius savivaldybės darbo trūkumus informuojant visuomenę, rengiant projektinių pasiūlymų viešinimą:</p> <p>1) Turėtų būti išnaudojami seniūnai ir seniūnaičiai siekiant pasiekti visuomenę. Informacija plačiai dalinamasi Facebook platformoje. Galėtų papildomai bendruomenių</p>	<p>1) Šios rekomendacijos įtrauktos į gidą.</p> <p>2) Remiantis gido metodika, visi dalyvavimo ir visuomenės įtraukimo procesai turi būti organizuojami projekto pradžioje – analizės ir</p>

<p>atstovams atsiųsti el. laiškus su informacija, kad jie perduotų kitiems.</p> <p>2) Bendra tendencija yra ta, kad visuomenę informacija apie želdynų, teritorijų planavimo ir kitus projektus pasiekia per vėlai.</p> <p>3) Surasti informaciją savivaldybės puslapyje gali tik tie, kurie žino, kur ieškoti. Stendai gatvėse maži, netinkamose vietose.</p> <p>4) Jausmas, kad bendraujama su savivaldybe „į vienus vartus“ – neįgyvendinami pažadai, susitarimai. Trūksta paaiškinimų, kodėl į pateiktus bendruomenės pasiūlymus nebūna atsižvelgta: „Paklauso, palinguoja galvas, o po to padaro taip, kaip jiems reikia“.</p> <p>5) Viešiniuose ir kituose renginiuose su bendruomene būtina turi dalyvauti savivaldybės atstovas (-ė). Be jo (-s) tokie susitikimai neturėtų vykti.</p> <p>6) Jaučia, kad viskas jau sutarta būna prieš dalyvavimo renginius, jaučia nusivylimą.</p> <p>7) Problema yra ta, kad visuomenė nėra supažindinama su projekto biudžetu. Nors vyksta dalyvavimo renginiai su bendruomene, bet jie sunkiai orientuojasi, ko galima norėti, kokios galimybės, jei nėra atskleidžiamas biudžetas.</p>	<p>užduoties architektui formulavimo etape. Manome, kad tai padės išspręsti išsakytą problemą.</p> <p>3) Kalbant apie informavimą, nurodoma, kad savivaldybės tinklapis negali būti vienintelė vieta, kurioje talpinama informacija. Taip pat kad turi būti aiškios nuorodos, kur svetainėje šią informaciją rasti. Rekomenduojama išnaudoti el. laiškus, laiškus, seniūnus ir seniūnaičius;</p> <p>4) Gido skyriuje „Grįžtamasis ryšys“ nurodoma, kad visuomenei turi būti nuolat atsakoma, kaip jų dalyvavimas prisidėjo prie sprendimų ir argumentuotai paaiškinama kodėl buvo priimti vieni ar kiti sprendimai.</p> <p>5) Ši pastaba įtraukta į gidą.</p> <p>6) Kalbant apie projektinių pasiūlymų viešinimą toks jausmas yra suprantamas, nes išties daugelis sprendinių jau yra priimti ir pokyčius daryti yra sudėtinga. Gido metodikoje numatyta, kad visuomenė turi būti įtraukiama dar projekto pradžioje, kuomet yra kuriama užduotis architektui, o konkrečių sprendinių nėra.</p> <p>7) Į gidą įtraukėme pastabą apie tai, kaip pasiruošti dalyvavimo renginiams ir, kad visuomenė turėtų būti iš anksto supažindinama su projekto aplinkybėmis: biudžetu, galiojančiais teisiniais ribojimais, turimais įvairių su vieta susijusių tyrimų rezultatais ir kt.</p>
<p>Pastabos dėl gide naudojamos 400 m. spindulio teorijos projekto suinteresuotosiems šalims nustatyti:</p> <p>1) 400 m. teritorinis apibrėžimas nustatyti suinteresuotai visuomenei yra netinkamas, nes miestuose želdynų pasiskirstymas yra netolygus ir vietos bendruomenei gali būti aktualus želdynas, kuris yra toliau už 400 metrų.</p> <p>2) 400 m. riba turėtų būti didinama bent iki 800 m., nes taip numato želdynų normas reglamentuojantys įstatymai.</p>	<p>Bendras komentaras dėl naudojamos 400 m. teorijos: Orhuso konvencijos Maastrichto rekomendacijos, Jungtinių Tautų išleista viešųjų erdvių vertinimo metodika (UN Habitat „Public Space Site-Specific Assessment: Guidelines to Achieve Quality Public Spaces at Neighbourhood Level“, 2020) ir kitos metodikos, kuriomis buvo remtasi kuriant gidą, nurodo, kad vienas iš pirmųjų žingsnių siekiant kokybiškai įtraukti visuomenę yra suinteresuotų šalių nustatymas, nes tai leidžia efektyviau komunikuoti, bei suprasti, kaip organizuoti visuomenės įtraukimą. Todėl, gide pateikiami keli būdai padedantys savivaldybės darbuotojui identifikuoti projekto suinteresuotąsias šalis.</p>

	<p>1) Reaguojant į pastabą dėl 400 m. teritorijos svarbu pabrėžti, kad nurodyta rekomendacija įtraukti į suinteresuotas šalis 400 m. spinduliu esančių bendruomenę nereiškia, jog visuomenės grupėms, esančioms už 400 metrų ribos yra draudžiama įsitraukti į procesą. Bet koks suinteresuotų šalių sąrašas nėra baigtinis ir visada gali būti pildomas. Dalyvavimo procesai turi būti atviri visiems, norintiems dalyvauti. Gidas bus papildytas pastaba nurodant, kad į procesus turi galimybę įsitraukti savo iniciatyva visi norintys nepriklausomai nuo jų gyvenamos vietos.</p> <p>2) Pagal Atskirųjų rekreacinės paskirties želdynų plotų normų ir Priklausomųjų želdynų normų (plotų) nustatymo tvarkos aprašo 15 straipsnį, atskirųjų želdynų didžiausias pasiekiamumo spindulys, metrais:</p> <p>15.1. vietinio želdyno didžiausias pasiekiamumo spindulys (atstumas nuo kvartalo grupės gyventojų iki želdyno) 300 m;</p> <p>15.2. rajoninio želdyno didžiausias pasiekiamumo spindulys (atstumas nuo miesto gyvenamojo rajono gyventojų iki želdyno) 800 m;</p> <p>15.3. centrinio želdyno didžiausias pasiekiamumo spindulys (atstumas nuo miesto, miestelio gyventojų iki želdyno) 3000 m.</p> <p>Gide nurodoma, kad viešosios erdvės, pagal savo reikšmę yra vietinės, miesto arba nacionalinės reikšmės. Rajoninis želdynas gide būtų suprantamas, kaip miesto reikšmės viešojo erdvė, į kurios projektą numatoma, kad svarbu įtraukti ne tik 400 m. spinduliu esančias suinteresuotas šalis, bet ir visus miestiečius. Todėl, suprantama, kad gide naudojama 400 m. teorija yra suderinama su reglamentuotomis želdynų normomis.</p>
<p>Pastabos dėl viešųjų erdvių sąvokos reikšmės:</p> <p>1) Viešosios erdvės ne tik parkai, turi būti aplinka kaip visuma, nesirišti prie atskirųjų želdynų.</p>	<p>1) Antrajame projekto etape (kovo - rugsėjo mėn.) bus siekiama įtraukti viešosios erdvės sąvoką į statybos įstatymą. Pritariame pastabai, kad viešojo erdvė yra ne tik parkai, bet ir kiti atviri</p>

<p>gatvė pati svarbiausia erdvė, kaip žmogus suvokia miestą.</p>	<p>ir vieši urbanizuoto kraštovaizdžio elementai: gatvės, šaligatviai, žaliosios jungtys ir kt. Įtraukėme viešosios erdvės apibrėžimą į gidą.</p>
<p>Pastabos dėl viešųjų erdvių projekte dalyvaujančių interesų grupių atsakomybių:</p> <p>1) Projektuotojo užduotis yra padaryti gerai, o visuomenei pagrindinis dalyvavimo tikslas – suprasti, kad turi teisę spręsti, sužinoti apie projektavimo procesus, suvokti, kad gali dalyvauti procese, kompromiso būdu gali pasiekti rezultato.</p>	<p>1) Atsižvelgta į pastabą sukuriant gide atskirą skyrių apie tai, kokios yra dalyvaujančių procese pusių atsakomybės.</p>
<p>Pastabos apie ekspertų vaidmenį įtraukiant visuomenę į viešųjų erdvių projektus:</p> <p>1) Didžiausią įtaką sprendimams reikia suteikti išorės ekspertams. Visuomenės atstovai neturi reikiamų žinių, kad galėtų siūlyti ar komentuoti sprendinius. Įstatymais turėtų būti reglamentuojama, kad projektus galėtų vertinti ir dalyvauti juos rengiant nepriklausomi ekspertai, kurie turėtų vadovautis geriausia pasauline praktika.</p> <p>2) Aplinkos ministerija turėtų finansuoti nepriklausomus išorės ekspertus, kurie galėtų nešališkai konsultuoti bendruomenės viešųjų erdvių projektuose. Šiuo metu šį vaidmenį neatlygintinai atlieka visuomenininkai, kuriems tenka labai didelis krūvis.</p>	<p>1) Gide apibrėžiamos visų dalyvaujančių pusių rolės ir atsakomybės – visuomenės, ekspertų (architektų, arboristų, kraštovaizdžio architektų ir kt.) ir savivaldybės. Gido metodika sukurta taip, kad visuomenė būtų informuojama ir būtų išsiaiškinami gyventojų poreikiai, o ekspertai galėtų juos pažinti ir atliepti formuojant sprendinius.</p> <p>2) Gido autorių nuomone, įgyvendinant visuomenės dalyvavimą metodiškai, visuomenei neprireiks kreiptis į išorės ekspertus tam, kad jie galėtų padėti apginti viešąjį interesą, nes viso dalyvavimo tikslas yra sukurti tokį procesą ir tokias sąlygas, kad visuomenės poreikiai būtų išgirsti ir jiems nereikėtų ekspertinių žinių tam, kad jie galėtų kokybiškai dalyvauti procese.</p>
<p>Kitos pastabos:</p> <p>1) Dėl bendruomenių dalyvavimo – mano, kad viskas turėtų būti įstatymiškai reglamentuota.</p> <p>2) Pastaba – dėl bendruomenių įgalinimo vykdyti projektus. Jei bendruomenė vykdo projektą, tai ji turi prisidėti dalimi (finansiskai). Jei savivaldybė savo biudžete visoms bendruomenėms yra numačiusi 2000 eurų (taip yra Širvintose), tai</p>	<p>1) Atlikta Belgijos, Jungtinės Karalystės, Olandijos ir kitų Europos šalių gerųjų visuomenės įtraukimo į viešųjų erdvių projektus praktikų analizė parodė, kad geruosiuose pavyzdžiuose visuomenė įtraukiama ne dėl to, kad taip nurodo įstatymai, o todėl, kad miestų savivalda pati mato didelę naudą visuomenės dalyvavime ir pasitvirtinta savo lokalius tvarkos aprašus, kaip</p>

<p>bendruomenė negali nieko inicijuoti turėdama 20 bendruomenių skirtus 2000 eurų.</p> <p>3) Problema yra teisinio aiškumo nebuvimas dėl daugiabučių namų sklypų. Daugiabučiai savo žemės neturi, jiems priskirta teritorija turi būti prižiūrėta. Tačiau, jei nori gyventojai pasitobulinti aplinką, tai turi daryti savo lėšomis ir prieš tai išsinuomoti iš valstybės tą žemę.</p> <p>4) Reikia savivaldybių darbuotojų edukacijos apie viešąsias erdves ir tai, kaip paskatinti piliečius integruoti į sprendimų priėmimą.</p> <p>5) Su visuomene nesvarstomi teritorijų planavimo dokumentų pakeitimai – tai turėtų būti keičiama. Vystytojams leidžiama keisti žemės paskirtį su sąlyga, kad bus įrengiamas želdynas kitoje vietoje, bet nauji želdynai įrengiami netinkamose vietose, nekokybiški, neatsižvelgiant į žaliųjų jungčių vientisumą.</p> <p>6) Vėžl „Idėjos miestui“ ir „Xwhy“ projektai Klaipėdoje, kuriuose buvo tariamasi su visuomene dėl miesto įvaizdžio, viešųjų erdvių ir pastatų projektų, yra gerieji pavyzdžiai, kaip būtų galima organizuoti visuomenės dalyvavimą.</p>	<p>įtraukti visuomenę. Taip pat, kadangi kiekvienam projektui reikia unikalaus visuomenės įtraukimo proceso yra sudėtinga reglamentuoti vieną tvarką, kurią reikėtų sekti visais atvejais.</p> <p>2) Pritariame. Įgalinimas yra apie finansinę ir kitą pagalbą bendruomenėms, kad jos pačios galėtų įgyvendinti viešųjų erdvių atnaujinimo projektus. Tam savivaldybė turėtų numatyti pakankamą finansavimą atsižvelgiant į bendrą aktyvių bendruomenių skaičių.</p> <p>3) Taisyklės dėl daugiabučių namų kiemų tvarkymo ir galimybės prisidėti prie aplinkos gerinimo dalinai nustato pačios savivaldybės. Įtrauksime į gidą rekomendacijas su geraisiais pavyzdžiais, kad gyventojams turėtų būti suteikta kuo daugiau įrankių ir galimybių patiems prižiūrėti daugiabučių namų kiemus.</p> <p>4) Nuo kovo iki rugsėjo mėnesio tęsime projektą ir tarp kitų veiklų užsiimsime edukacija apie viešųjų erdvių sampratą ir piliečių balso svarbą sprendimuose.</p> <p>5) Gide bus atkreiptas dėmesys į tai, kad turi būti organizuojamos diskusijos su suinteresuotomis šalimis sprendžiant viešosios erdvės projekto lokaciją. Teritorijų planavimo projektai yra už šio projekto objekto ir problemos ribų.</p> <p>6) Gide savivaldybei savo jėgomis rekomenduojama informuoti visuomenę arba su ja konsultuotis (1 ir 2 lygmens dalyvavimas), o siekiant įtraukti visuomenę arba su ja bendradarbiauti kuriant sprendinius rekomenduojama pasitelkti išorės ekspertus, tokius, kaip paminėtos įmonės.</p>
--	---

2. Savivaldybės

Pastabos	Atsakas
<p>Visuomenės informavimas ir įtraukimas:</p> <p>1) Žmonės kviečiami, bet neateina.</p> <p>2) Reikia mokėti žaismingai pateikti informaciją, tačiau trūksta žinių, kaip tą daryti.</p> <p>3) Į užduoties viešinimą gyventojai ne visada prisijungia, nors užduotis jiems turėtų būti svarbiau negu PP viešinimas. Klausimas: Kaip savivaldybei būti labiau matomai bei kaip efektyviai kviešti gyventojus dalyvauti?</p>	<p>1) Gide akcentuojama kokybiško visuomenės informavimo svarba - pateikiama informacija, kas yra kokybiškas informavimas ir efektyvi komunikacija.</p> <p>2) Akcentuojame įvairius inovatyvius komunikacijos įrankius ir metodus.</p> <p>3) Akcentuojame būdus ir metodus, kaip efektyviai pakviesti visuomenę bei kaip įtraukti visuomenę į projektų viešinimo procesus.</p>
<p>Visuomenės dalyvavimo nuotaikos:</p> <p>1) Dalyvavimo renginių sėkmė priklauso nuo išankstinio nusistatymo. Jei nusistatymas pozityvus - tai ir procesas sklandus, o jei yra nuoskaudos iš anksčiau, tai renginiuose tvyro kartėlis. Visuomenė nepasitiki savivaldybe.</p> <p>2) Žmonės į susitikimus ateina su išankstiniu neigiamu nusistatymu ir tipiniais konfliktiniais taškais.</p> <p>3) Viena iš pasyvaus dalyvavimo priežasčių - tai gyventojų abejonės, ar į jų nuomonę bus atsižvelgta formuojant sprendinius.</p> <p>4) Matoma grėsmė ir iš visuomenės – dalis visuomenės nesupranta naujų sprendimų – reikalinga visuomenės edukacija.</p>	<p>1) Akcentuojame, kad dalyvavimas yra ilgalaikė investicija į pasitikėjimu grįstą santykį su bendruomenėmis.</p> <p>2) Akcentuojame poreikį kalbėti apie konflikto taškus ir pateikiame būdus jį valdyti.</p> <p>3) Akcentuojame, jog dalyvavimo tikslas turi būti aiškiai iškomunikuotas.</p> <p>4) Akcentuojama visuomenės edukavimo svarba.</p>
<p>Savivaldybė, užtikrinanti gido įgyvendinimą:</p> <p>1) Išreiškiamas nuogąstavimas dėl to, kas imtųsi šio gido įgyvendinimo. Didelė dalis Lietuvos savivaldybių neturi vyriausiojo miesto architekto, trūksta kompetentingų specialistų architektūros ir urbanistikos skyriuose. Dirbant su visuomene specialistas turėtų išmanyti tiek ir architektūrą, tiek ir komunikaciją. Gide</p>	<p>1) Gide patikslinta, kokie specialistai turėtų įgyvendinti dalyvavimą. Taip pat, kokie savivaldybės darbuotojai turi dalyvauti įtraukiant visuomenę į procesus. Ateityje bus svarstoma, kas be vyriausiojo miesto architekto galėtų padėti perimti visuomenės dalyvavimo procesus.</p>

<p>pasiūlyta akcentuoti tai, kas dirbs su pačiu gidu ir kas vykdys visuomenės dalyvavimo procesus.</p> <p>2) Išreikšta nuomonė, kad visuomenės dalyvavimo procesą rengti ir organizuoti turėtų atskiroji savivaldybės grupė arba vyr. Architektas, turintis savo komandą šioms funkcijoms vykdyti.</p> <p>3) Nuogąstaujama dėl to, kad ant architektūros skyriaus arba vyr. architekto gali kristi visa atsakomybė, atnešanti didesnius darbo krūvius esant ribotiems laiko resursams.</p>	<p>2) Visuomenės dalyvavimą turėtų vykdyti architektūros ir komunikacijos ričių ekspertų komanda, tačiau dėl ribotų finansinių bei žmogiškųjų resursų sudėtinga įgyvendinti savivaldybės atskirosios grupės formavimą šiam klausimui.</p> <p>3) Į pastabą dėl pernelyg padidėjusio darbo krūvio grėsmės bus atsižvelgta įgyvendinant gidą savivaldybėse antrajame projekto etape.</p>
<p>Bendro pobūdžio pastaba gidui:</p> <p>1) Reikia taisyti gidą perrašant iš biurokratinės į paprastą kalbą. Parašytas per sudėtingai. Viską supaprastinti.</p>	<p>1) Gido struktūra tekstas pakoreguotas atsižvelgiant į pastabą dėl sudėtingumo.</p>
<p>Pasiūlymai, kaip sėkmingai užtikrinti tolesnį gido įgyvendinimą ir veiksmingumą:</p> <p>1) Reikalingi mokymai vyr. architektams, kurie įvesdintų savo skyriaus darbuotojus ir seniūnus. Jie turėtų imtis lyderystės apmokant savo darbuotojus. Tai turėtų vykti kaskart gaunant naują projektą.</p>	<p>1) Į pastabą, kad miesto vyr. architektai turėtų tapti visuomenės dalyvavimo procesų lyderiai, bus atsižvelgta įgyvendinant gidą savivaldybėse antrajame projekto etape.</p>

3. Profesionalai

Pastabos	Atsakas
<p>Komentariai dėl gido formos - informacijos apipavidalinimo:</p> <p>1) Išreikšta nuomonė, kad egzistuoja labai daug įvairių ir praktinių užduočių. Siūloma praktines užduotis sudėti į atskirą praktinį leidinį.</p> <p>2) Pasak profesionalų, skaitant gidą, sunku naviguoti, ką po ko daryti, kas yra savivaldybės</p>	<p>1) Kol kas svarstoma palikti teorinę medžiagą ir praktines užduotis vienoje vietoje, tačiau kituose projekto etapuose bus svarstoma sukurti atskirą praktinių užduočių leidinį.</p>

<p>darbas. Reikalingi konkretūs žingsniai, kurių gide nematyti.</p> <p>3) Gidas parašytas pernelyg akademiškai, teoriškai. Prašoma jį supaprastinti.</p> <p>4) Gide siūloma palikti daugiau lankstumo, kad savivaldybės galėtų pačios pritaikyti gido metodus prie projekto.</p>	<p>2) Susisteminame informaciją, esančią gide ir sudėliojame ją į 7 atskirus žingsnius.</p> <p>3) Atsižvelgta į pastabą - sumažintas bereikalingo teksto gide kiekis, padidintas praktinių užduočių skaičius.</p> <p>4) Gidą savivaldybėms bus rekomenduojama naudoti tiek, kiek jis yra naudingas ir pritaikomas praktikoje. Tai reiškia, kad jį reikėtų koreguoti ir pritaikyti pagal savo poreikius.</p>
<p>Komentariai dėl gido turinio:</p> <p>1) Konfliktai - yra priežastys, bet neišku, kaip spręsti. Komunikacija, bet kokia, kaip?</p> <p>2) Klausama, kokia gide esančio priedo esmė bei kaip juo naudotis.</p> <p>3) Manoma, kad gidas orientuotas į didžiuosius miestus. Reikėtų rasti terminus, kurie padėtų įtraukti regionus.</p> <p>4) Išreikšta abejonė dėl 400 m spindulio teorijos. Manoma, kad ši teorija atima lankstumą ir reikėtų remtis intuityvistiniu pažinimu. Pasak ekspertų, yra rizika, kad ši teorija netinkama mažų miestelių atveju.</p> <p>5) Trūksta praktinių patarimų, kaip tarpusavyje derinti skirtingus interesus. Kaip įgalinti bendruomenę dialogui per įrankius, kad jie ne siūlytų sprendimus, bet poreikius? Kaip suinteresuoti ir sudominti visuomenę įsitraukti? Prašoma patikslinti, kur organizuoti susitikimus ir kokių laiku skirtingoms grupėms.</p> <p>6) Ekspertai pasigedo motyvavimo, kodėl reikia įtraukti visuomenę.</p> <p>7) Kiekvienas žingsnis turėtų būti paaiškintas - kodėl yra prasmė jį daryti.</p> <p>8) Išreikšta nuomonė, kad aukščiausias visuomenės dalyvavimo etapas - įgalinimas - skamba pavojingai. Pasak ekspertų, įtraukties esmė yra demokratinio proceso užtikrinimas - visų interesų darna. Jei įgaliname vieną suinteresuotą grupę, tuomet atitolstama nuo</p>	<p>1) Gidas papildytas informacija, kaip panaudoti identifikuotus konflikto taškus.</p> <p>2) Į gidą įtrauktas paaiškinimas, kaip jame esančius įrankius parinkti ir naudoti.</p> <p>3) Į gidą įtraukėme pavyzdžių iš mažesnių miestelių ir pritaikėme metodiką ir mažesniems miestams.</p> <p>4) Kalbant apie 400 m. spindulio teoriją įtrauktas lankstumo faktorius. Atkreiptas dėmesys į mažųjų miestelių viešųjų erdvių specifiką. Gide stengiamasi pabrėžti, kad kiekviena projekto situacija yra unikali.</p> <p>5) Praktiniai patarimai dėl susitikimų laiko ir vietos yra aprašyti gido pabaigoje. Įrankių sąrašai, kurie padėtų dirbti su visuomene yra surašyti gido prieduose. Suinteresuoti ir sudominti dalyvauti gide rekomenduojama aprašant kaip įgyvendinti kokybišką informavimą ir kurti komunikacijos planą.</p> <p>6) Tai, kodėl reikia įtraukti visuomenę, aprašyta gido pradžioje.</p> <p>7) Atsižvelgta į pastabą, kodėl svarbu daryti kiekvieną metodikos žingsnį ir kokia jo prasmė.</p> <p>8) Atsižvelgiant į pastabą dėl įgalinimo bus patikslinta, kokias dalyvavimo formas autorės vadina visuomenės įgalinimu viešosios erdvės projekte.</p>

<p>demokratijos, nes viena grupė pradeda spręsti už visą viešą interesą. Švedijoje aukščiausias lygmuo apsiriboja dialogu.</p> <p>9) Išsakytas visuomenės edukacijos poreikis. Gidas turėtų būti papildytas tvaria edukacija, kurioje susijungia verslas, savivalda ir miesto bendruomenė.</p>	<p>9) Gido autorių nuomone, kokybiškesnis informavimas ir komunikacija prisidėtų prie visuomenės edukavimo. Tai reiškia, kad visuomenei turėtų būti nuosekliai ir suprantamai paaiškinami savivaldybės sprendimai viešosioms erdvėms mieste.</p>
<p>Komentariai dėl gido turinio - suinteresuotųjų šalių rolių:</p> <p>1) Pasak ekspertų, iš pirmo žvilgsnio susidarė įspūdis, kad priešinama visuomenė ir ekspertai. Jų nuomone, leidinys turėtų siųsti pranešimą, kad ir ekspertai yra visuomenė, kurie yra ir erdvės vartotojai. Šiuose procesuose reikalingas moderatorius, kuris galėtų nešališkai atspindėti visuomenės nuomonę. Ekspertų vaidmuo – silpnai apibrėžtas.</p> <p>2) Siūloma apibrėžti ir nustatyti visų trijų pagrindinių suinteresuotųjų šalių - architekto, savivaldos ir visuomenės atsakomybes ir sąlygas, užtikrinti, kad jos būtų paskirstytos tolygiai.</p> <p>3) Išreikštas pasiūlymas dėl ekspertų svarbos visuomenės dalyvavime ir konkrečių jų atrankos metodų.</p> <p>4) Savivaldybių vaidmuo turėtų būti išlyginti galių projektuose, o ne pagal jų skirstyti suinteresuotąsias šalis, kaip siūloma interesų ir galios matricoje.</p> <p>5) Išreikšta nuomonė, jog savivaldybė neturi pakankamai kompetencijų vykdyti visuomenės įtraukimo.</p>	<p>1) Abi pastabos leidinyje yra atspindėtos - leidinyje grafiškai parodyta kaip skirtingi dalyviai (ekspertai, gyventojai, savivaldybė ir kiti) gali bendradarbiauti papildant vienas kitą, o ne būti prieštaroje. Taip pat, remiantis gidu, išorės moderatorius rekomenduojamas tada, kai įvertinama, kad projektas reikalauja 3-4 lygmens dalyvavimo.</p> <p>2) Atsižvelgta į pastabą, kad reikia aiškiau gide apibrėžti savivaldybės, architekto ir visuomenės roles, ribas ir atsakomybes.</p> <p>3) Gide ateityje bus paminėti kriterijai ir/ar kompetencijos, pagal ką rinkti specialistus.</p> <p>4) Interesų/galios matrica padeda suprasti, kaip skirtingai dirbti su suinteresuotomis šalimis projekte. Jos veikimas ir yra grįstas galios išlyginimu.</p> <p>5) Kompetencijų savivaldybių darbuotojams gerinimas vyks per edukaciją, vykdomus mokymus ir pagalbos naudojantis praktiniu gidu, kaip vykdyti visuomenės dalyvavimo procesus.</p>
<p>Gidas ir projekto tolesni etapai:</p> <p>1) Pasiūlymas ateičiai dėl gido bei visuomenės dalyvavimo tematikos sklaidos.</p>	<p>1) Kitame projekto etape bus stengiamasi užsiimti aktyvia sklaida ir edukacija.</p>

Apibendrinimas

Atlikta viešoji konsultacija leido pasidaryti pagrindines išvadas, į kurias atsižvelgus praktinis visuomenės dalyvavimo gidas buvo tobulinamas, keičiamas, kuriama gido praktinio įgyvendinimo strategija antrosios projekto rotacijos metu.

Vietos ir interesų bendruomenių atstovų komentarus galima suskirstyti į kelias temas - daugiausiai pastabų gauta dėl dabartinio visuomenės informavimo ir tai, kaip savivaldybė komunikuoja su visuomene dėl viešųjų erdvių projektų. Taip pat komentauta, kad gide turėtų būti aišku, kaip jame siūlomos procedūros siejasi su Želdynų įstatyme ir Statybų įstatyme nustatyta viešųjų erdvių statybos projektų eiga. Dalyviai kritikavo 400 m. spindulio teoriją, prašė aprašyti ekspertų vaidmenį procese ir jų svarbą bei galimybes bendruomenei pasitelkti ekspertus, kai reikia ginti viešąjį interesą. Teigta, kad gidas turi būti įteisintas, o savivaldybių darbuotojams reikėtų organizuoti mokymus apie viešųjų erdvių svarbą ir dalyvavimo kultūrą.

Konsultacijoje su ekspertais paaiškėjo, jog gidas turėtų būti lankstus. Išsakyta nuomonė, jog svarbu praplėsti socialinių grupių spektrą. Visuomenė turėtų žinoti miesto strateginius tikslus. Reikia įtraukti technologijas kaip įrankį darbui su jaunimu ir vaikais. Trūksta patarimų, kaip derinti skirtingus interesus.

Konsultacijoje su savivaldybėmis išryškėjo nuomonė, kad trūksta informacijos, kaip kviesti ir užmegzti kontaktą. Visuomenės dalyvavime labai pakiša koją neigiamas išankstinis nusistatymas. Rizika, kad nebus kam pritaikyti gido. Reikalinga architektų edukacija.

Rezultatų panaudojimas

Konsultacijos metu surinktos pastabos ir pasiūlymai panaudoti tobulinant praktinį visuomenės dalyvavimo viešųjų erdvių formavime gidą. Į išsakytas pastabas dėl gido taikymo, tolesnio tobulinimo ir praktinio panaudojimo bus atsižvelgta tolesniuose šio projekto etapuose. Taip pat, gidas bus išbandomas nuo kovo iki rugsėjo mėnesio ir nuolat tobulinamas. Taigi, jo galutinė versija bus paruošta po bandomosios versijos.

BEATRIČĖ UMBRASAITĖ
BRIGITA MIKOLAJŪNAITĖ
GIEDRĖ PUZINAUSKIENĖ

2022 KOVAS

<https://kurkl.lt/projektai/miesto-ir-bendruomenes-dialogas/>